85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том II

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том II

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ II

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение на проект №НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME II

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ II

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРАНЕ, МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, БИЗНЕС ИНФОРМАТИКА

МЕЖДУНАРОДНАТА ПРОИЗВОДСТВЕНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ
В СЪВРЕМЕННИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕН БИЗНЕС
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 7

INTEGRATION PROCESSES IN INTERNATIONAL BUSINESS: DIAGNOSIS
OF PREREQUISITES, PARAMETRIZATION AND SIMULATION
D. Sc. Econ., Professor, Illya Khadzhynov, D. Sc. Econ., Professor, Maryna Savchenko
Docent, PhD in Economics, Mariia Shkurat 16

ТЕРИТОРИАЛНИ ПРОПОРЦИИ, ДИСПРОПОРЦИИ… КОХЕЗИЯ?
(ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ)
Проф. д-р Веселин Бояджиев 25

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
Гл. ас. д-р Весела Петрова, Доц. д-р Боряна Трифонова,
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова, **Проф. д-р Емил Димов** 34

ГРАДЪТ - ИКОНОМИЧЕСКИ КАТАЛИЗАТОР
ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНА
Проф. д-р Константин Калинков 43

ПОЛИТИКИ (НЕ)ОСНОВАНИ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА
Проф. д-р Маргарита Богданова 51

КОНЦЕПТУАЛИЗИРАНЕ НА СИСТЕМНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ОБРАТИ
Проф. д-р Никола Янков 59

INSTITUTIONAL CHANGES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION
OF AGRICULTURE TO INFLUENCE UKRAINIAN AGRO – EXPORTS
Assoc. Prof. Oksana Kiforenko, PhD 66

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ БЕЛОРУССКИХ МЕНЕДЖЕРОВ
Доктор экономических наук, профессор Наталья Маковская 74

ПРОБЛЕМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
Профессор, доктор экономических наук Вардан Бостанджян,
Кандидат экономических наук, д-р Армине Захарян, **Юлиана Акобян** 80

СЪВРЕМЕННИ МАРКЕТИНГОВИ АСПЕКТИ НА ПАЗАРА
НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ваня Григорова ……..…….. 91

РОЛЯТА НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА
ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Корнелия Тодорова ……..……..…….…….. 100

УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА
КАТО ФАКТОР НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЕФЕКТИВНОСТТА
НА НОВА ПАРАДИГМА НА ИНДУСТРИАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Александър Александрович Сергеев …..……...…….……. 108

ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРОЦЕСИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Анатолий Асенов …...…….…..……. 116

ПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕГРЯВАНЕ И МОБИНГ
В ДИГИТАЛНА РАБОТНА СРЕДА
Доц. д-р Венета Христова …….……..……. 124

БИЗНЕС МОДЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Веселин Попов, Доц. д-р Петя Емилова ……..……. 132

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНФЛУЕНСЪР МАРКЕТИНАГА В БИЗНЕСА
Доц. д-р Виржиния Иванова …….……. 139

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ С УСЛУГИ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Галина Захариева …….……. 147

ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ – КЛЮЧОВ ФАКТОР
ЗА ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНАТА
Доц. д-р Георги Кондев ……..…….……. 155

ВЛИЯНИЕ НА TQM И ВЪНШНИТЕ РИСКОВЕ
ВЪРХУ ПРОЦЕСИТЕ СВЪРЗАНИ С УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОМЯНАТА В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Георги Кондев, Докторант Ирена Михайлова …….……..……. 164

ЕКОИНОВАЦИИ И РЕСУРСНА ЕФЕКТИВНОСТ
Доц. д-р Дафина Донева …..……. 172

ЕТИКА И ЕТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА –
МОДЕЛИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Докторант Изабела Йонкова …….……. 179

МОДЕЛИРАНЕ НА ЕКСПОРТНАТА ПАЗАРНА ОРИЕНТАЦИЯ
Доц. д-р Здравко Любенов ……..……. 187

ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ НАГЛАСИ И НАВИЦИТЕ
ПРИ ПОТРЕБЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ
Доц. д-р Иван Марчевски, Ас. д-р Криста Нейкова ……..……. 191

РЕЦЕСИЯТА ПОРОДЕНА ОТ COVID-19 И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ
ЗА ПРОМЕНИ В БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Людмил Несторов ……..……. 199

РЕКЛАМНИТЕ АГЕНЦИИ В КОМУНИКАЦИОННИЯ ПРОЦЕС
Доц. д-р Пенка Горанова ……...…….……. 210

ЕФЕКТЪТ НА РОЗЕНТАЛ – КОНТРОЛНИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Пепа Стойкова, Доц. д-р Ирена Емилова ……...…….……. 218

ДИГИТАЛНАТА ЕКОСИСТЕМА – ТЕХНОЛОГИИ И БИЗНЕС МОДЕЛИ
Доц. д-р Петя Емилова, Доц. д-р Веселин Попов ……...……...……. 227

РАЗБИРАНЕ ЗА РОЛЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
В ПОСТИГАНЕТО НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Румяна Златева ……..……. 234

НАМАЛЯВАНЕ НА РАСТЕЖА И ДЕСТАБИЛИЗИРАЩИ
ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ГЛОБАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Румяна Златева, Доц. д-р Али Балканли ……..……. 241

ТЕОРЕТИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КОМУНИКАЦИОННАТА
ПОЛИТИКА НА ТЪРГОВСКАТА СТРУКТУРА
Доц. д-р Христина Михалева, Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..……. 250

МЯСТО И СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРОЦЕСА ЗА УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОЕКТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОСТАНАЛИТЕ ПРОЦЕСИ
Доц. д-р Христо Сирашки ……..…… 259

УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ИНДУСТРИАЛНОТО
ПРЕДПРИЯТИЕ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова ……..……..…… 266

ДИФУЗИЯТА НА ИНОВАЦИИ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Даниела Илиева ……..……...…. 276

АЛГОРИТЪМ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ
В ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНСТИТУЦИЯ
Гл. ас. д-р Деница Загорчева ……....…. 284

УПРАВЛЕНИЕ НА КАРИЕРАТА –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева ……....…. 292

УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Елена Йорданова ……..…..… 298

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПЛАНИРАНЕТО
НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Елица Лазарова …….……..... 303

ГЛОБАЛНАТА ТЪРГОВИЯ С ВИСОКОТЕХНОЛОГИЧНИ
ПРОДУКТИ КАТО ДВИГАТЕЛ НА РАСТЕЖА
Гл. ас. д-р Ивайло Петров …….…..…. 312

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ВЪРХУ ЦИФРОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова …….……..… 320

СТРАТЕГИЧЕСКА КОРПОРАТИВНА ОТГОВОРНОСТ –
ОСОБЕНОСТИ И ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Милен Динков …… 328

МЕДИКО-ГЕОГРАФСКАТА КОХЕЗИЯ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Нели Веселинова …… 335

СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ИЗНОС В КОНТЕКСТА
НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОВИД-19
Гл. ас. д-р Недялко Несторов ……..…..…… 343

КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ
КАТО КОМПОНЕНТ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ –
ВЗАИМОВРЪЗКИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова …….……. 349

ИНТЕГРИРАНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ КАТО ИНСТРУМЕНТ
ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНВЕРГЕНЦИЯ МЕЖДУ РЕГИОНИТЕ
Ас. д-р Мариела Стоянова …….……. 357

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ПРИ КРИЗА - СЪВРЕМЕННИ
ИЗМЕРЕНИЯ И ВЪЗМОЖНИ БИЗНЕС РЕШЕНИЯ
Ас. д-р Надежда Стефанова ……..…. 363

РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА РЕКЛАМНИЯ ПРОЦЕС В АГРОБИЗНЕСА
Ас. д-р Пламен Петров ……..……. 371

INTERNATIONAL ENTREPRENEURSHIP IN THE NEXT NORMAL:
CHALLENGES AND OPPORTUNITIES
Sen. lect. Margarita Mihaylova, PhD …….…….. 378

СИСТЕМИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА МАРКЕТИНГОВАТА
ДЕЙНОСТ В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Д-р Ралица Янева …….…. 385

ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА МЪРЧАНДАЙЗИНГОВОТО ПРОДУКТОВО НИВО ПОСРЕДСТВОМ МАТРИЦАТА ARTHUR D. LITTLE – A. D. L.
Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..... 393

THE IMPACT OF ELECTRONIC HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PRACTICES ON ACHIEVING COMPETITIVE ENTREPRENEURSHIP FOR BUSINESS ORGANIZATIONS
Mohamed Mostafa Ali AlBaz, PhD, Lecturer,
Adham Said Ali Ibrahim, MSC, PhD Student ……..……..… 401

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНИ ЕКИПИ В МУЛТИПРОЕКТНА СРЕДА
Докторант Боян Врančев ……..…….. 409

ИНОВАЦИИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА „ЗЕЛЕНИ“ ПОЛИТИКИ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО
Докторант Владо Божилов ……...……..……. 416

КОНФЛИКТИТЕ В ОРГАНИЗАЦИЯТА И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Мария Велкова ……..… 425

ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЯТ ТУРИЗЪМ И БЪЛГАРСКАТА ПРОЕКЦИЯ
Проф. д-р Марияна Божинова ……..… 435

ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА В ДЪРЖАВИ С РАЗВИВАЩИ СЕ ПАЗАРИ В КОНТЕКСТА НА ИНДУСТРИЯ 4.0
Проф. д.ик.н. Евгений Савелев, Проф. д.ик.н. Виталина Куриляк …….…….. 443

ОСОБЕНОСТИ НА ФОРМИРАНЕ НА МЕХАНИЗМА НА УПРАВЛЕНИЕ НА СОЦИАЛНО ОТГОВОРНИТЕ КОМПАНИИ ВЪВ ВЕРИГАТА НА ДОСТАВКИТЕ
Проф. д-р Анета Денева, Докторант Рустам Асланзаде ……..... 451

БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ КАТО АТРАКТИВНИ НИЪРШОРИНГ ДЕСТИНАЦИИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, Кармен Врančев ……... 457

ДИГИТАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА – ИНСТРУМЕНТ НА УПРАВЛЕНСКОТО КОНСУЛТИРАНЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СМАРТ ТУРИЗМА
Доц. д-р Николай Цонев, Докторант Данаил Алеков ……..…….. 464

ВЛИЯНИЕ НА КРИЗИСНИТЕ СЪБИТИЯ ВЪРХУ ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО
Доц. д-р Венцислав Перков ……. 472

ЗНАЧИМОСТ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР ЗА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Виолета Блажева …….…….. 480

НОВИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ БИЗНЕС
В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Доц. д-р Искра Пантелеева ……..….. 488

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Доц. д-р Любка Илиева ……..….. 497

ФОРМИРАНЕ НА СЕНЗОРНИ ИЗЖИВЯВАНИЯ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
ПАКЕТИ КАТО ФАКТОР ЗА ЗАВРЪЩАНЕ НА ТУРИСТИТЕ
В ДЕСТИНАЦИЯТА
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Ралица Георгиева ……..… 505

БИЗНЕС ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ПРОДУКТИТЕ ПО ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕТО ИМ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Стилияна Басмаджиева ……. 513

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
В УСЛОВИЯ НА ТРАНСФОРМИРАЩА СЕ
КЪМ УСТОЙЧИВОСТ ИКОНОМИКА
Доц. д-р Марина Николова ……..…… 523

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА УСТОЙЧИВ КООПЕРАТИВЕН
МОДЕЛ В БЪЛГАРСКОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО
Доц. д-р Маруся Линкова ……..….. 532

ИЗИСКВАНИЯ ОСИГУРЯВАЩИ ЗДРАВОСЛОВНИ
И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ЦЕХОВЕТЕ
ЗА КОНФЕКЦИОНИРАНЕ НА ОБУВНИ ИЗДЕЛИЯ
Доц. д-р Николай Карев ……..……. 539

ТЪРГОВИЯТА НА БЪЛГАРИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ –
АНАЛИЗИ И ТЕНДЕНЦИИ
Доц. д-р Петранка Мидова ……..…… 547

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА ПАКЕТИ ОТ АКЦИИ
Доц. д-р Светослав Илийчовски ……..... 555

ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ТЕКСТИЛНАТА ИНДУСТРИЯ
В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов, Докторант Калин Петров Киряков …….. 564

ОМНИКАНАЛНАТА ИНТЕНЗИВНОСТ НА АСОРТИМЕНТНО ПРЕДЛАГАНЕ
КАТО ДЕТЕРМИНАНТА НА ПОТРЕБИТЕЛСКАТА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ
Доц. д-р Симеонка Петрова …. ……...571

КООПЕРИРАНЕ И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВ
РАСТЕЖ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Славена Стоянова ……..…… 579

РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА И ПРОГРАМИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ
ТЕРИТОРИЯТА И ТУРИЗМА В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Тихомир Личев ……. 587

СОЦИАЛНАТА КОХЕЗИЯ – ХАРАКТЕРИСТИКИ
И ТЕОРЕТИЧНА РАМКА
Гл. ас. д-р Ваня Ганева ……..….. 595

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА БЕЗОТГОВОРНОСТ
Гл. ас. д-р Емил Николов …… 603

ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ –
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова …… 611

ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО –
ОБЛАЧНА БАЗИРАНА ТОЧКА НА ПРОДАЖБА
Гл. ас. д-р Иван Маринов …… 619

КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА - МОДЕЛ ЗА ПОВИШАВАНЕ
УСТОЙЧИВОСТТА НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева ……... 625

ДИНАМИКА В ЗАЕТОСТТА НА ЛЕГЛОВАТА БАЗА ПО БЪЛГАРСКОТО
ЧЕРНОМОРИЕ ЗА ПЕРИОДА 2019-2021г.
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова……632

ПРИЛОЖЕНИЕ НА СКЛАДОВИТЕ СИСТЕМИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА
ТЪРГОВСКИТЕ ПРОЦЕСИ ПРИ ОМНИКАНАЛНИ ТЪРГОВЦИ
Гл. ас. д-р Марияна Кътева…….. 638

ХОТЕЛИЕРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Гл. ас. д-р Павлин Павлов ……..……645

ПЛАНЪТ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – СМЯНА НА ПРИОРИТЕТИТЕ
В ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР
Гл. ас. д-р Петя Коралова-Ножарова, Гл. ас. д-р Щерьо Ножаров…….……651

МРЕЖОВИ ВЕРИГИ НА ДОСТАВКА В АГРОБИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Радка Ненова ……..…….…….659

ДИНАМИКА И РАЗВИТИЕ НА ПРОИЗВОДИТЕНОСТТА
НА ТРУДА В СЕКТОР УСЛУГИ
Гл. ас. д-р Силвия Господинова …….……...667

СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева ……..……675

ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТА
НА ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА
Гл. ас. д-р Явор Станев ……681

ТЕРИТОРИАЛНА КОНЦЕНТРАЦИЯ НА СЕКТОР НЕДВИЖИМА
СОБСТВЕНОСТ И ФАКТОРИТЕ, КОИТО МУ ВЛИЯЯТ
Гл. ас. д-р Яна Стоенчева ……..….. 686

ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИТЕ
НАМЕРЕНИЯ НА МЛАДИТЕ
Ас. д-р Ивайло Костов ……..695

НАЧИНИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДРЕБНИЯ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ
БИЗНЕС В СФЕРАТА НА ТУРИЗМА СЛЕД COVID-19
Ст. преп. Елка Узунова ……702

ПРОИЗВОДСТВО НА ВОДОРОД ЧРЕЗ ЯДРЕНИ ЦЕНТРАЛИ –
ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Д-р Борислав Боев ……...……..708

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ТРЪЖНИТЕ ПРОЦЕДУРИ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ – АКЦЕНТИ И ПРОБЛЕМИ
Доктор Валери Велковски ……..…….716

ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКАИ РЕХАБИЛИТАЦИЯ
НА НОИ КАТО ЧАСТ ОТ ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА
ЗА ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
Доктор Кристина Георгиева ……..725

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО КОХЕЗИОННАТА
ПОЛИТИКА ПРЕЗ XXI-ВЕК
Докторант Айтен Сабри …….. 733

ЗЕЛЕНАТА ИКОНОМИКА И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО
Докторант Александър Личев ……740

ПРИКЛЮЧЕНСКИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО НЕРАЗДЕЛНА
ЧАСТ ОТ СВЕТОВНИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Виктория Янакиева ……..748

НЕГАТИВНИ ПРОЯВЛЕНИЯ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕТО
НА МЕДИЦИНСКИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Десислава Александрова ……..754

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА
ЗА СЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ОТ СТРАНА НА ООП
Докторант Димитър Райчев ……761

ИЗИСКВАНИЯ ОСИГУРЯВАЩИ ЗДРАВОСЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ЦЕХОВЕТЕ ЗА КОНФЕКЦИОНИРАНЕ НА ОБУВНИ ИЗДЕЛИЯ

Доц. д-р Николай Карев[1]

Резюме: *В доклада е изяснена взаимовръзката между възможностите за предпазване от възникване на инциденти на работното място и производителността на труда, и емоционалните последици върху работещите от възникналите инциденти.*

Извършен е анализ на производствения процес въз основа на който са установени основните групи операции при конфекционирането на обувни изделия по класическият лепен метод и използваните машини и оборудване за тяхното изпълнение. На база на проучване на нормативната документация са уточнени специфичните изисквания към използваните машини и оборудване, осигуряващи здравословни и безопасни условия на труд в цеховете за конфекциониране на обувки.

Ключови думи: *условия на труд, нормативни изисквания, оборудване, конфекциониране, обувни издели*

JEL: D 04, J 28, L 23, L 67

REQUIREMENTS FOR HEALTHY AND SAFETY LABOR CONDITIONS IN THE SHOPS FOR SHOE PRODUCTION

Assoc. Prof. Nikolay Karev, PhD

Abstract: *The connection between the possibilities for initiation of incidents on the workplace and the labor efficiency as well as the emotional after-effects result of incidents has been commented. An analysis of the working process permitting to determine the main operation groups in the shoe production in the classical method using glue has been made. The necessary facilities has been described, too. On the basis of the normative documentation, the specific requirements to the facilities ensuring healthy and safety working conditions have been specified.*

Key words*: labor conditions, normative requirements, equipment, shoe production*

JEL: D 04, J 28, L 23, L 67

1. Въведение

Разбирането, че хората са най-важния и критичен ресурс за успеха на всяка организация е широко разпространено и възприето, както в теорията по управление на човешките ресурси, така и в практиката на съвременните организации. В това отношение, грижата за здравето и сигурността на хората на работното им място е израз не само на социална отговорност на мениджърите към работещите, но също е и стремеж за формиране на опре-

[1]nkarev@uctm.edu, Химикотехнологичен и металургичен университет – София

делени характеристики на организацията, които са предпоставка за нейния успех (Алексиева, 2013). По аналогия с човешкия жиивот, първото и най-важно условие за да постигне целите си е индивидът да бъде здрав. Поради това в организациите е необходимо да бъдат осигурени здравословни и безопасни условия на труд като предпоставка за техния просперитет, което може да се постигне чрез технологично обновяване (Терзиева, 2019).

Съвременните организации изграждат системи за управление, които са или част от системата за управление на човешките ресурси, или са интегрирани с нея. Целите са насочени в две наравления - предпазване от възникване на рискове на работното място, застрашаващи здравето и живота на работещите, и превенция на професионалните заболявания. Постигането на тези две цели води не само до ползи за хората, работещи в организацията, но и до по-добри резултати за самата организация. Увеличава се производителността на труда, чрез увеличаване на полезното работно време. Инцидент или авария на работното място водят до загуба на полезно работно време в резултат от спиране на производството, а също и до емоционални последици за работещите, които се отразяват на резултатите от техния труд понякога за продължителен период от време (Николов, 2011).

2. Производствен процес, използвани машини и съоръжения в цеховете за конфекциониране на обувки

В цеха за конфекциониране на обувни изделия се извършва последния етап от производствения процес по изработването на обувките. Българските обувни предприятия прилагат традиционните технологични методи за изработване на обувки – механични /свързването на лицевите детайли с ходилните е в резултат от механични процеси като пришиване и заковаване/ и химични /протичащи при контакта между детайлите в резултат на определени химични или механо-химични процеси/. В зависимост от вида на произвежданите обувни изделия механичният и химичният метод се използват самостоятелно или комбинирано. Използването на единия или другия метод се отразява пряко, както върху крайните технико-икономически показатели на обувните предприятия, така и върху свойствата на произведените обувки (Василев, Гаджанов, & Живкова, 1990).

Застъпен във всички обувни предприятия у нас е класическият лепен метод, при който технологичният процес включва пет основни групи операции: подготовка на сая̀та и калъпа за формоване; формоване на сая̀та върху калъпа; подготовка за залепване на сая̀та и ходилните детайли; залепване на сая̀та и ходилните детайли; финишна обработка.

За извършването на всяка група операции се използват специални машини, подредени в сектори според последователността на технологичния процес около конвейера за сглобяване на обувки. Конвейерът транспортира детайлите на сая̀та, калъпите и ходилните детайли от едно към друго работно място до цялостното изработване на обувното изделие. В

цеховете за сглобяване на обувки се използват конвейери със свободен и принудителен ритъм на действие (Гранчаров, Владимиров, 1993).

3. Специфични изисквания към машините и оборудването в цеха за конфекционирне на обувки

1.1. В сектор подготвителни операции

- машина за прикачване на табаните към калъпа - кламер машина

➢ Пусковият и спирачен механизми да са регулирани така, че машината да спира в изходно положение щом се свали крака от педала (чл. 176 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.489 от ПБТОККККГП).

➢ Чукът, ударникът и ножът за отсичане на тела, да са закрепени здраво (чл. 184 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.491 от ПБТОККККГП).

➢ Пружината на ударника трябва да бъде регулирана правилно (чл. 176 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.492от ПБТОККККГП).

➢ Преводния механизъм (съединител и спирачка) трябва да са в изправност и осигуряват едноударност на машината (чл. 194, ал. 2 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.493 от ПБТОККККГП).

- Топла опъвалка

➢ Релето за време да е в изправност (чл. 173, ал. 2 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.500 от ПБТОККККГП).

➢ На опъвалката да има метрологично осигурен манометър с посочена червена черта за пределно допустимото налягане (чл. 173, ал. 2 и т. 3 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.501 от ПБТОККККГП).

➢ Забранено е блокирането на двубутонното включване на формоващата глава (чл. 189 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.502 от ПБТОККККГП).

➢ Педалният механизъм за задействане на челюстите да е изправен и при отпускане да освобождава саята (чл. 178, ал. 1 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.503 от ПБТОККККГП).

➢ Забранено е поставянето на ръцете в зоната на действие на захващащите челюсти и формовъчната глава (чл. 194, ал. 2 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.504 от ПБТОККККГП).

1.2. В сектор формуване на саята върху калъпа

- машина за изтегляне на саята във върховата част /Шпиц апарат/

➢ Забранена е работа на шпицапарата ако всички предпазни устройства не са монтирани или не са в изправност (чл. 173, ал. 1 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.507 от ПБТОККККГП).

➢ Задължителна е следната последователност при подготовката на машината за работа: отваря се крана на въздухопровода; включва се пусковият ключ, задействащ разпределителите на машината; включва се ключа на електродвигателите до загряването им; изключва се ключа на пневма-

тичната помпа и се изпробва машината дали извършва определените тактове за натегляне на върховата част (чл. 188, ал. т. 3 от Наредба № 7 от 1999 г.; чл.508 от ПБТОКККГП).

➢ Забранена е работа на шпиц апарата с неизправности в пусковия и спирачен механизми (чл. 178, ал. 1 т Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.509 от ПБТОКККГП).

➢ При подаване на саята за натегляне да се внимава да не попаднат пръстите на работещият между клещите, особено при третия такт на машината (чл. 191, ал. 1 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.510 от ПБТОКККГП).

➢ Задължително е да се пазят ръцете от действието на задния упор и челюстите за натегляне (чл. 194 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.511 от ПБТОКККГП).

➢ Топилното казанче трябва да бъде затворено (чл. 172 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.513 от ПБТОКККГП).

- Машина за странично натеглене на саята (ролка машина)

➢ Изолацията на машинните детайли, освен работните повърхности на безконечния шнек и дюзата на мазача да е в изправност и да не позволява покачване на температурата(чл. 89 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.516 от ПБТОКККГП).

➢ Топилното казанче трябва да бъде топлоизолирано с подходяща материя и затворено с капак (чл. 90 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.518 от ПБТОКККГП).

➢ За предпазване от попадане на ръцете между безконечния шнек и дюзата на мазача, обувката да се подава за натегляне, като се хваща строго отдолу (откъм саята) (чл. 194 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.519 от ПБТОКККГП).

- машина за натегляне на саята в петната част /Патавтомат/

➢ Върховият и петачен ограничители на матрицата трябва да са закрепени сигурно (чл. 184 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.541 от ПБТОКККГП)

➢ Чукчетата трябва да са закрепени правилно по височина и устойчиво в държателите (чл. 184 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.542 от ПБТОКККГП)

➢ Спирачното устройство трябва да спира сигурно патавтомата в изходно положение (чл. 179, ал. 1 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.543 от ПБТОКККГП)

➢ При задръстване на пистоните за пирони или подмяна на чукче, машината задължително се изключва от главния ключ (чл. 191, ал. 1 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.544 от ПБТОКККГП).

1.3. В сектор подготовка за залепване

- Сушилни

➢ Завесите на входа и изхода на сушилните трябва да са здраво и сигурно окачени (чл. 187 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.593 от ПБТОКККГП).

➢ Вратите (отворите) за отстраняване на паднали детайли и ремонт да са затворени по време на работа (чл. 194 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.594 от ПБТОКККГП).

➢ Сушилните да имат локална аспирация за отстраняване на отделящите се токсични пари и газове от повърхността на детайлите (чл. 169 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.595 от ПБТОКККГП).

- Машина за шлайфане и развлакняване на ходилната част - чепкало

➢ Металната четка да е закрепена сигурно върху вала на машината (чл. 184 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.565 от ПБТОКККГП).

➢ При корегиране на металната четка с шлифовъчен камък работниците трябва да носят защитни очила (чл. 246, ал. 2 от Наредба № 7), а на машината е необходимо да е осигурена със защитни козирки (чл. 184 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.566 от ПБТОКККГП).

➢ Забранена е работа на машината без ефективно действаща прахоуловителна аспирация (чл. 169 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.567 от ПБТОКККГП).

➢ Задължително е сменното почистване на прахоуловителя, при приключване на смяната (чл. 21 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.568 от ПБТОКККГП).

- Машина за нанасяне на лепило

➢ При зареждане на резервоара с лепило задължително се затваря крана за въздух (чл. 188, т. 3 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.576 от ПБТОКККГП).

➢ Капакът на резервоара да е затворен плътно (чл. 172 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.577 от ПБТОКККГП).

- Кабина за халогениране

➢ Кабината за халогениране трябвада е снабдена с ефективно действаща принудителна локална вентилационна система (чл. 125 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл. 293 от ПБТОКККГП).

➢ Задължително при халогениране е работещият да използва лични предпазни средства за ръцете (чл. 246, ал. 2 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл. 294 от ПБТОКККГП).

1.4. Сектор залепване на ходилата и изваждане на калъпа

- Активатори на лепилния филм

➢ Задният капак към електрическата инсталация на активаторите за ходила е необходимо да е затворен (чл. 197 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.578 от ПБТОКККГП).

➢ Релето за време, механизма за включване и изключване на нагревателите и механизма за избутване на шкафчето трябва да е в изправност

(чл. 173, ал. 1 и ал. 2 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.579 от ПБТОКККГП).

➢ Електрическата система и нагревателите при топлите парови активатори за лицевата част на обувката да са закрити за достъп по време на работа на активатора (чл. 187 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.581 от ПБТОКККГП).

➢ Главата (дюзата) на топлите парови активатори да има топлоизолация против изгаряне (чл. 90, чл. 187 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.582 от ПБТОКККГП).

- Хидравлични преси за монтаж на ходилото

➢ Механизмът за подаване и изпускане на въздух е необходимо да са в изправност (чл. 188, т. 3 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.586 от ПБТОКККГП).

➢ На пресите не се допуска експлоатация на работно оборудване с липсващи или неизправни системи за контрол (манометри за пределнодопустимото налягане), чл. 173, ал. 2 и 3 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.587 от ПБТОКККГП).

➢ Върховите и петачни ограничители, скобите, щуцерите, притискачите, камерите и капаците да са в изправност (чл. 173, ал. 1 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.588 от ПБТОКККГП).

➢ Аварийните стоп бутони да са в изправност (чл. 173, ал. 1, чл. 181 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.590 от ПБТОКККГП).

➢ Забранено е блокирането на двубутонното задействане на пресите (чл. 174 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.591 от ПБТОКККГП)

➢ Операциите по поддържането на работното оборудване се извършват, когато то е спряно. Забранено е регулирането на опорите на пресите при работеща машина (чл. 191, ал. 1 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.592 от ПБТОКККГП).

1.5. В сектор финишна обработка

- Шприц кабина за рецин и сенки

➢ Локалната аспирация и водната завеса да осигуряват чистотата на въздуха в зоната на дишане на работника (чл. 188, т. 3 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.636 от ПБТОКККГП).

➢ Шприцването с пистолета се извършва само в работната зона на кабината и при работеща аспирация или водна завеса (чл. 105, т. 2, от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.637 от ПБТОКККГП).

➢ Забранено е използването на огнеизточници в и около кабината. Забранено е съхранение на материали за работа в количество по-голямо от необходимото за една работна смяна (чл. 120 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.639, чл.638 от ПБТОКККГП).

➢ Работниците задължително да използват лични предпазни средства за ръцете (чл. 107, чл. 246, ал. 2 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.641 от ПБТОКККГП).

- *Машина за финиш с четки /Четка машина/*

➢ Забранено е снемането на предпазно ограждение на ремъчната предавка по време на работа на машината (чл. 186, ал. 2, т. 3 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.642 от ПБТОКККГП).

➢ Прозоречният предпазител да е здрав и да не се вдига по време на работа (чл. 186, ал. 2, т. 6 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.643 от ПБТОКККГП).

➢ Металният кожух да не е деформиран, пробит и с вибриращи части (чл. 7 от Наредба № 3 от 2005 г.; чл. 176 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.644 от ПБТОКККГП).

➢ Четка машината да е комплектована с аспирационна прахоуловителна уредба (ръкавен филтър). Забранена е експлоатацията на машината без ефективно действаща прахоуловителна уредба (чл. 125, ал.2, чл. 169 от Наредба № 7 от 1999 г.; във връзка с чл.647, чл.648 от ПБТОКККГП).

4. Заключение

От разработката се установява, че характерните опасности и източници на рискове в цеховете за конфекциониране на обувни изделия могат да бъдат от механичен характер свързани с допир до абразивните повърхности на машините за шлайфане и развлакняване на ходилната част. Наранявания могат да се получат и от допир до машинните части извършващи възвратно постъпателни движения на пресите за формуване на сай. Опасностите от термичен характер са свързани с допир до работните повърхности на топлата опъвалка и машините работещи с термопластични лепила – машина за изтегляне на саята във върховата част/Шпиц апарат/ и машина за странично натеглене на саята /Ролка машина/. Високите стойности на шумовите характеристики са характерни при използването на Машина за шлайфане и развлакняване на ходилната част /Чепкало/ и машина за натегляне на саята в петната част /Патавтомат/. Опасности от електричен ток са характерни за всички машини задействани чрез електричество. При сглобяването на обувките работещите са подложени на въздействието на вредни химични вещества характерни за операциите активиране на залепращите вещества и самото лепене. Най-вредният процес в обувното производство е халогенирането на лети ходила, който трябва да бъде извършван в кабина с локална аспирация.

Избягването на посочените рискове и осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд се постига чрез спазване на представените специфични нормативни изисквания към работното оборудване използвано в цеховете за конфекциониране на обувни изделия. Добрите условия на

труд и оптималната безопасност водят до повишаване на ефективностата и качеството на труда в предприятието

Използвани източници

Алексиева, В. (2013). Оценка на човешките ресурси в българските предприятия от хранителната индустрия.*Сборник трудове „Освовните фактори, влияещи врху компетентността на кадрите в областта на хранителната индустрия“*, 18-32. Пловдив: Макрос.

Василев, Е., Гаджанов, Р. & Живкова, Л. (1990). *Наръчник за обувната промишленост*. София: Техника.

Гранчаров, Хр. & Владимиров, Вл. (1993). *Машини и съоръжения в обувната промишленост*. София: Техника.

Наредба № 7 (1999). *За минималните изисквания за здравословни и безопасни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване.* София: Труд и право.

Николов, Б. (2011). Изграждането на система за управление на риска – основен фактор за ефективното управление на рисковете в предприятията. *Индустриален мениджмънт*, 8(1), 70-77.

Терзиева, А. (2020). Технологичното обновяване и иновационната дейност в предприятията. *Международна научна конференция „Съвременни парадигми в управлението в контекста на непрекъсната промяна“*, 27- 32. София: Academic Publishing.